

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 grudnia 2020 r.

Pozycja 387

POSTANOWIENIE

z dnia 6 października 2020 r.

Sygn. akt Ts 119/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina – przewodniczący
Piotr Pszczółkowski – sprawozdawca
Stanisław Piotrowicz,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2020 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej Spółki z o.o.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnąć zażalenia.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 27 lipca 2018 r. (data nadania) Spółka z o.o. (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności:

1) art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.) „przyznającego adwokatowi lub radcy prawnemu ustanowionemu w związku z wniesieniem skargi konstytucyjnej uprawnienia do sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia skargi w przypadku, gdy nie stwierdza podstaw do jej wniesienia z uwagi na brak podstaw innych niż formalne” z: art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1; art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie; art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1 w związku z art. 2; art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5; art. 77 ust. 1 i 2; art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 2; art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) art. 117³ k.p.c. z: art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2; art. 10 ust. 1, art. 2 Konstytucji;

3) art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2261, ze zm.; dalej: ustawa o Prokuraturii) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji;

4) art. 29 k.p.c. „w zakresie, w jakim wyłącznym do rozpoznania powództwa jest Sąd, z którego działaniem wiąże się powództwo” z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

2. Postanowieniem z 19 lutego 2020 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 27 lutego 2020 r.) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Stwierdził, że art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c. nie były podstawą orzeczenia wskazanego przez skarżącą jako ostateczne. W ocenie Trybunału skarżąca nie uzasadniła ponadto zarzutu niekonstytucyjności art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 33 ustawy o Prokuraturii, a przytoczone przez nią argumenty na jego poparcie dotyczą sposobu zastosowania w jej sprawie przepisów prawa cywilnego. W zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 29 k.p.c. Trybunał odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej na podstawie art. 53 ust. 1 pkt. 1 i 3 w związku z art. 61 ust. 4 pkt. 1 i 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393).

3. W zażaleniu z 5 marca 2020 r. (data nadania) skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i skierowanie skargi konstytucyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu według norm przepisanych, a także kosztów stawiennictwa na rozprawie „według klucza 350 km x 2 x 0,8358 zł/km co stanowi 585,06 zł za każdą rozprawę”. W uzasadnieniu wskazała, że skarga konstytucyjna skierowana została do Trybunału „na podstawie prawomocnego orzeczenia”, a więc nie występuje w sprawie problem braku orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem skarżącej, za kwestionowane art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c. stanowiły podstawę orzeczeń zapadłych w jej sprawie, gdyż ich wykładnia pozwoliła ustalić, czy działanie pozwanego przez skarżącą Skarbu Państwa było zgodne z prawem. Jak twierdzi, w powołanych przepisach – wbrew zasadzie wyrażonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji – ustanowiono procedurę pozostającą poza zakresem rzeczywistej kontroli sądu właściwego dla danej sprawy i skutkującą brakiem „procedury umożliwiającej kontrolę konstytucyjną postępowania w sprawie”. Wskazała ponadto, że „problem konstytucyjny związany z art. 29 k.p.c. nie leży w naruszeniu niezawisłości konkretnych osób sprawujących wymiar sprawiedliwości w instytucji Sądu, ale w postrzeganiu samej instytucji Sądu w sytuacji gdy roszczenie związane jest z działaniem tegoż Sądu jako instytucji”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK) skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p. TK). Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Trybunał Konstytucyjny uznaje, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe. W zażaleniu skarżąca nie zdołała bowiem podważyć podstaw odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

2.1. W wyroku Sądu Okręgowego w K. z 23 maja 2017 r., sygn. akt [...], utrzymanym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z 1 lutego 2018 r., sygn. akt [...] (w związku z którym skarżąca wniosła skargę do Trybunału Konstytucyjnego), rozstrzygnięto o niezasadności roszczenia odszkodowawczego dochodzonego przez skarżącą od Skarbu Państwa na podstawie art. 417¹ § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.). W sprawie stwierdzono, że postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z 7 kwietnia 2014 r., sygn. akt [...], oddalające zażalenie skarżącej na postanowienie Sądu Rejonowego w T. z 29 listopada 2013 r., sygn. [...], którym oddalono wniosek skarżącej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej o stwierdzenie niezgodności art. 118 § 5 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101; obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 45 ust. 1 i art. 79 ust. 1 Konstytucji, nie jest niezgodne z prawem. Okoliczność ta skutkowałą prawomocnym oddaleniem powództwa skarżącej. Sądy orzekające w sprawie nie rozstrzygały przy tym ani o procedurze wyznaczenia dla skarżącej pełnomocnika z urzędu, ani o kwestiach związanych z przygotowaniem przez pełnomocnika opinii o braku podstaw do wniesienia przez skarżącą skargi konstytucyjnej.

Mając na uwadze powyższe, Trybunał przychyła się do wyrażonej w zaskarżonym orzeczeniu oceny, zgodnie z którą art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c. nie stanowiły podstawy prawnej ostatecznego orzeczenia o prawach podmiotowych skarżącej. Skarga w omawianym zakresie nie odpowiada warunkowi określönemu w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK, dlatego należało – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – odmówić nadania jej dalszego biegu w części odnoszącej się do sformułowanych przez skarżącą zarzutów niekonstytucyjności art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c., co Trybunał zasadnie uczynił w zaskarżonym postanowieniu.

2.2. Zarządzeniem sędziego TK z 2 października 2019 r. skarżąca została wezwana – pod rygorem wydania przez Trybunał postanowienia o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu – do usunięcia braków formalnych skargi przez m.in. uzasadnienie zarzutu niezgodności art. 244 § 1 k.p.c. w związku z art. 33 ustawy o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 2261, ze zm.) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji. Trybunał stwierdza, że w piśmie z 14 października 2019 r., będącym odpowiedzią na zarządzenie, skarżąca w ogóle nie ustosunkowała się do powyższego wezwania. Okoliczność ta, stosownie do treści art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p. TK, uprawniała Trybunał do odmówienia w zaskarżonym orzeczeniu nadania skardze dalszego biegu także w zakresie omawianego zarzutu.

2.3. Odnosząc się do zarzutu niekonstytucyjności art. 29 k.p.c. Trybunał stwierdza, że skarżąca nie uprawdopodobniła, iż z uwagi na treść tego przepisu naruszono w jej sprawie prawo do rozpoznania sprawy przez bezstronny sąd.

Zgodnie z art. 29 k.p.c. powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Przepis ten określa właściwość miejscową sądu w każdym przypadku, w którym powództwo skierowane jest przeciwko Skarbowi Państwa. W takich sprawach Skarb Państwa występuje jako strona, zaś państwowa jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, z której działalnością wiąże się sprawa (*statio fisci*), jedynie reprezentuje go w procesie. Jak podnosi się w orzecznictwie, „materialnoprawna konstrukcja zakładająca jednolitość Skarbu Państwa, jako osoby prawnej, wywiera w sferze przepisów proceduralnych ten skutek, że niezależnie od wielości wskazanych w pozwie i orzeczeniu sądowym państwowych jednostek organizacyjnych lub ich organów, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, stroną pozwaną jest zawsze Skarb Państwa, a nie wskazane jednostki. Wymóg określenia w procesie właściwej państwowej jednostki organizacyjnej wynika z konieczności określenia właściwości miejscowej sądu (art. 29 k.p.c.), zapewnienia należytej reprezentacji Skarbu Państwa (art. 67 § 2 k.p.c.) i skonkretyzowania tej jednostki w orzeczeniu dla celów egzekucji sądowej (art. 1060 k.p.c.)” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 1983 r., sygn. akt IV CR, OSNC z 1984 r. nr 1, poz. 5).

Oceniając spełnienie przesłanek formalnych nadania skardze dalszego biegu, Trybunał słusznie zwrócił uwagę w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia na kontekst normatyw-

ny, w jakim funkcjonuje zakwestionowany art. 29 k.p.c., gwarantujący rozpoznanie sprawy przez bezstronny sąd. Mianowicie, zgodnie z art. 49 k.p.c. sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. W sytuacji zaś, w której wyłączeniu podlegają wszyscy sędziowie konkretnego sądu okręgowego, ma zastosowanie art. 44 k.p.c., który stanowi, że jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd.

W sprawie skarżącej, zainicjowanej w związku z działalnością Sądu Okręgowego w K., Skarb Państwa był reprezentowany przez Prezesa tego Sądu. Uznawszy, że orzekający w sprawie sąd nie jest bezstronny, skarżąca powinna była podjąć próbę wyłączenia sędziów Sądu Okręgowego w K. na podstawie art. 49 k.p.c., co stworzyłoby możliwość zastosowania art. 44 k.p.c. i rozpoznania sprawy przez sąd niepowiązany – w przekonaniu skarżącej – z pozwanym Skarbem Państwa. Skarżąca nie skorzystała jednakże z instytucji wyłączenia sędziów, a złożoną do Trybunału skargę konstytucyjną stara się wykorzystać do skorygowania zaniedbań popełnionych w postępowaniu poprzedzającym jej wniesienie, co należy uznać za niedopuszczalne.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.